

NUORTEN SOSIAALISEN PÄÄOMAN KEHITTYMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Tanja Teperi
Kandidaatintutkielma
Sosiaalityö
Jyväskylän avoin yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Sosiaalitieteet
Tekijä Tanja Teperi	
Työn nimi Nuorten sosiaalisen pääoman kehittymiseen vaikuttavat tekijät	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 26 + liitteet
Tiivistelmä <p>Tämä tutkielma käsittelee nuorten sosiaalista pääomaa ja sen kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelen aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella, mitkä tekijät vaikuttavat nuoren sosiaaliseen pääoman kehittymiseen sitä tukevasti ja mitkä sitä heikentävästi. Pohdin myös mikä merkitys huono-osaisuudella ja ylisukupolvisuudella on nuoren sosiaalisen pääoman kehittämisessä.</p> <p>Tutkielman teoreettinen viitekehys muodostuu käsitteistä nuoruus, sosiaalinen pääoma, huono-osaisuus ja ylisukupolvisuus. Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelen sosiaalista pääomaa lyhyesti teoreetikkojen Robert Putmanin, Pierre Bordieun ja James Colemanin kautta. Ylisukupolvisuudella tarkoitan tässä tutkielmassa huono-osaisuuden siirtymistä ja periytymistä sukupolvelta toiselle erityisesti sosiaalisissa suhteissa.</p> <p>Tutkielman metodina on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, mikä toimii yleiskatsauksena tutkittavaan ilmiöön. Aineistoni koostuu kahdeksasta artikkelista ja yhdestä tutkimusraportista. Aineistoni olen rajannut koskemaan vuosia 2005–2022.</p> <p>Aineistosta nousee esiin nuorten sosiaalisten suhteiden merkitys, ryhmään kuulumisen tarve, verkostoituminen sekä luottamus ikätovereihin ja vanhempiin. Yksilöiden, ryhmien ja yhteiskunnan asettamat normit tukevat myös nuoren sosiaalisen pääoman kehittymistä. Sen sijaan vanhempien heikko sosioekonominen asema, huono asuinympäristö sekä vähäiset sosiaaliset kontaktit ja verkostot nähdään nuorten sosiaalista pääomaa heikentävinä tekijöinä.</p>	
Asiasanat: nuoruus, sosiaalinen pääoma, huono-osaisuus ja ylisukupolvisuus	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Kuviot

KUVIO 1 Huono-osaisuuden kenttä.....8

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIELMASSA KÄYTETYT KÄSITTEET	3
2.1	Nuoruus.....	3
2.2	Sosiaalinen pääoma	5
2.3	Huono-osaisuus ja ylisukupolvisuus	7
3	TUTKIELMAN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN	12
3.1	Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymykset.....	12
3.2	Tutkimusmenetelmä ja prosessi.....	13
3.3	Tutkielman eettisyys ja luotettavuus	14
4	TUTKIELMAN TULOKSET.....	16
4.1	Nuorten sosiaalista pääomaa tukevat tekijät	16
4.2	Nuorten sosiaalista pääomaa heikentävät tekijät.....	19
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	24
	LÄHTEET	27
	LIITTEET.....	32

1 JOHDANTO

Mitä nuorille tänä päivänä kuuluu? Olen kohdannut sosiaalityöntekijänä nuorten huonovointisuutta ja haluan tämän tutkielman kautta selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat nuoren sosiaaliseen pääoman kehittymiseen sitä tukevasti ja heikentävästi. Mielestäni on tärkeää tunnistaa nämä tukevat ja heikentävät tekijät, jotta me aikuiset pystymme paremmin tukemaan nuoria sosiaalisen pääoman kehittämisessä. Pohdin myös mikä merkitys huono-osaisuudella ja ylisukupolvisuudella on nuoren sosiaalisen pääoman kehittämisessä. Toivon, että tämä tutkielma auttaa tunnistamaan nuorten sosiaaliseen pääomaan vaikuttavia tekijöitä ja sitä kautta auttaa palvelujärjestelmän eri tahoja luomaan nuorille sosiaalista pääomaa tukevia käytäntöjä. Tämä voi puolestaan vähentää nuorten huonovointisuutta.

Pulkkisen (2002) mukaan sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan sosiaalisia verkostoja, joissa luodaan arvoja ja normeja sekä joissa syntyy ihmisten välille luottamusta. Tutkielmassa tarkastelen nuoruutta ajanjaksona ja koen, että viimeistään tässä elämän vaiheessa sosiaalisen pääoman kehittymiseen voidaan vielä vaikuttaa yhteisvastuullisemmin. Tämä vaatii nuoren lähipiiriltä, ammattilaisilta ja tarjolla olevilta palveluilta yhteistyötä ja aktiivista otetta. Aikuisena ilman yksilön omaa motivaatiota sosiaalisen pääoman vajavuutta voi olla vaikea tunnistaa ja tarjota apua. Nuoruudessa tuki alkaa olla jo korjaavaa, joten mitä aikaisemmassa vaiheessa ja ennaltaehkäisevästi sosiaalisen pääoman kehittymistä voidaan tukea, sen parempi.

Terveysten ja hyvinvointilaitoksen vuonna 2021 tekemä kouluterveyskysely osoittaa, että suomalaisten nuorten tyytyväisyys elämään ja kokemus omasta hyvinvoinnista ovat huolestuttavasti heikentyneet. Myös yksinäisyys ja masennusoireet ovat lisääntyneet. Me-säätiön kunnianhimoinen visio on, että vuonna 2050 Suomessa ei ole yhtään syrjäytynyttä lasta tai nuorta. THL ja Me -säätiö kertovat, että kun torjutaan lasten ja nuorten syrjäytymistä entistä tehokkaammin, on tarpeellista tietää, mitkä tekijät syrjäytymiskehitykseen vaikuttavat eniten ja missä elämänvaiheessa. (THL & Me -säätiö 2018.)

MIELI ry on laatimassa nuorten hyvinvointiohjelmaa yhteistyökumppaneiden kanssa. Hyvinvointiohjelman tavoitteina on muun muassa turvata nuorille rauha

kasvuun ja opiskeluun, tukea nuorten toimintakykyä, vähentää uupumusta ja vahvistaa vanhempien ja nuorten kanssa toimivien aikuisten voimavaroja niin, että he voivat turvata nuoren kasvua ja kehitystä. (MIELI ry 2022.) Lapsia ja nuoria koskevat päätökset ja kysymykset ovat siinä mielessä akuutteja, koska puhutaan tämän sukupolven lapsuuden ja nuoruuden tärkeistä kehitysvaiheista, mitkä menevät pian ohi, jos nyt ei toimita. Päittäjien on onnistuttava tekemään ratkaisuja oikea aikaisesti, että ratkaisut tavoittavat nykysukupolven eikä vasta seuraavaa sukupolvea. Päittäjien olisi myös hyvä kuulla lapsia ja nuoria enemmän, koska he eivät voi tietää minkälaista lapsuutta ja nuoruutta nykynuoret elävät. Ellosen ja Korkiamäen (2005) mukaan sosiaalinen pääoma näyttöytyy lasten ja nuorten näkökulmasta alati muuttuvana ja moninaisena prosessina, jota olisi tärkeää tutkia tulevaisuudessa tutkimuskohde -lapset ja nuoret- keskiössä, ei niinkään valmiista teorioista käsin.

Lasten ja nuorten maailma on meille vieraampaa, mitä kauemmaksi me aikuiset heistä kasvamme. Mediassa nuorten syrjäytyminen saatetaan nähdä johtuvan nuorten tekemistä huonoista valinnoista, vaikka nuoret eivät välttämättä itse ole voineet aina valita toisin. Nuoret eivät voi valita perhettään mihin syntyvät eikä sitä sukupolvien taakka mikä heille saattaa langeta. Nuori voi valita ystävänsä, mutta meidän aikuisten on turvattava, että nuori tekee sosiaalisten verkostojen suhteen oikeita valintoja. Sosiaalisella pääomalla on suuri merkitys nuoren tulevaisuuteen ja sen turvaamisesta me aikuiset olemme vastuussa.

Tutkielmani teoreettista viitekehystä ohjaavat käsitteet nuoruus, sosiaalinen pääoman, huono-osaisuus ja ylisukupolvisuus. Käsitteiden tarkastelun jälkeen tutkielma etenee metodin esittelyyn, joka tässä kandidaatin tutkielmassa on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Metodin esittelyn jälkeen kuvaan miten toteutin aineiston keruun ja analysoin saadut tulokset. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat: Mitkä tekijät tukevat nuoren sosiaalisen pääoman kehittymistä? Mitkä tekijät heikentävät nuoren sosiaalisen pääoman kehittymistä? Tutkielman toteuttamiseksi olen valinnut kuvailevan, integroivan kirjallisuuskatsauksen. Integroiva kirjallisuuskatsaus antaa mahdollisuuden tutkia aihetta laajemmalti ja siinä on systemaattisen sekä narratiivisen kirjallisuuskatsauksen piirteitä. (Salminen 2011, 8.)

2 TUTKIELMASSA KÄYTETYT KÄSITTEET

2.1 Nuoruus

Aalberg ja Siimes (2007) jakavat nuoruusiän kolmeen vaiheeseen: varhaisnuoruus 12–14-vuotiaana, varsinainen nuoruus 15–17-vuotiaana ja jälkinuoruus 18–22 -vuotiaana. Saarisen ja Eskelisen (2020) mukaan nuoruus on rajoiltaan epämääräinen elämänvaihe, joka seuraa lapsuuden jälkeen ja edeltää aikuisuutta. Nuoruus alkaa murrosiästä ja päättyy juridisesti täysi-ikäisenä kahdensantoistavuotiaana. Nuoruuden voidaan ajatella jatkuvan noin kolmenkymmeneen ikävuoteen saakka. (emt., 144.) Tässä tutkielmassa käytettyjen aineistojen nuoret ovat iältään 11–26-vuotiaita. Tämä ikähaarukka mahdollistaa pohtimaan nuoruutta laajasti huomioiden sosiaalisen pääoman kehittymisen eri ikävaiheissa.

Saarisen ja Eskelisin (2020) mielestä nuoruuteen liitetään useita elämäntapahtumia, kuten koulutuksen loppuun saattaminen, ammatin hankkiminen ja seurustelusuhteen aloittaminen. Merkittävimpiä elämänkulun ohjaavia tapahtumia nuoruudessa on lapsuuden kodista pois muuttaminen ja oman itsenäisen elämän aloittaminen. (emt., 144.) Aalbergin ja Siimeksen (2007) mukaan nuoriin kohdistuu uudenlaisia paineita, jotka vaikuttavat aikuistumiseen. Nuoren ympäristö muuttuu jatkuvasti ja muutokset heijastuvat nuorten mielenterveyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Esimerkiksi teknologian kehitys, perherakenteiden muutokset, seksuaalisuuden vapautuneempi ilmaiseminen ja kaupallisuus vaikuttavat nuorten kehitykseen. (emt., 291–292.)

Tutkimustietoa suomalaisten nuorten hyvinvoinnista tuottaa esimerkiksi Valtion nuorisoneuvoston Nuorisobarometri, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveyskyselyt ja Nuorten elinolot-vuosikirja, Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) sekä Tilastokeskus. Myös kolmas sektori tuottaa tutkittua tietoa, kuten

Nuorisotutkimusseura ry, joka on aloittanut pitkäaikais tutkimushankkeen ”Nuoret ajassa – laadullinen seurantatutkimus nuorista (2014–2025)”. THL ja Me-säätiö tuottavat myös tilastollista tutkimusta, jolla tavoitellaan nuorten syrjäytymisen ehkäisyä. Me-säätiön ja THL:n rakentama tutkimusmalli on kokeileva työkalu, joka osoittaa millaisia yhteyksiä erilaisilla syrjäytymistä aiheuttavilla tekijöillä on toisiinsa. (THL & Me-säätiö, 2022.)

Lehtisen ja Lehtisen (2007) mukaan virtuaaliset yhteisöt ovat nykyään nuorten arkipäivää. Nuorilla on luonteva suhde medialaitteisiin, mutta nuorten vanhemmat ja muut lähiaikuiset voivat tuntea sukupolvien välisen eron siinä, millä tavalla laitteita käytetään ja seurataan. Nuoren tunne-elämä, itsetunto ja maailmankuva rakentuvat nykyään myös median kautta. Vanhemmilla on tärkeä vastuu olla tietoisia nuoren medialaitteiden käytöstä. (emt., 98.) Lahikaisen ja Paavosen (2011) mukaan lapset ja nuoret kääntyvät vain harvoin aikuisen puoleen, jos he kohtaavat media laitteissa jotain pelottavaa. Tähän on syynä se, että lapset ja nuoret pelkäävät, että vanhemmat alkavat rajoittamaan ruudun käyttöä ja kontrollin mahdollisuus ruudun käyttöön lisääntyy. (emt., 104–105.) Internetin keskustelupalstat tarjoavat nuorelle sosiaalisia kontakteja, mutta myös vaaranpaikkoja. Virtuaalimaailmassa aikuisten yhteydenotot nuoriin onnistuvat helpommin kuin reaali maailmassa ja esimerkiksi kiusaaminen on helpompaa, koska sen voi tehdä ilman kasvokkain asian sanomista. Vanhemman vastuulla on tietää mitä nuori virtuaalimaailmassa tekee ja kenen kanssa hän siellä mahdollisesti keskustele. (Lehtinen & Lehtinen 2007, 102–103.)

Terveysten ja hyvinvointilaitoksen (2015) tuottamat syntymäkohortti 1987–1997-tutkimukset osoittavat, että perhetausta vaikuttaa laajasti lasten ja nuorten hyvinvointiin, terveyteen ja oppimistuloksiin. Tutkimustuloksista on löydetty neljä tärkeää juurisyytä, joihin vaikuttamalla voidaan vähentää tehokkaasti lasten ja nuorten pahoinvointia. Nämä juurisyyt ovat: perheen vuorovaikutussuhteet, osallisuus ja yhteisöön kiinnittyminen, mielen hyvinvointi ja palvelujen saatavuus ja resurssit. (THL 2015; Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 28.)

Nurmisen ym. (2006) mukaan tutkimustieto osoittaa, että nuoren ajattelu ja toimintatavat ovat yhteydessä siihen, millaiset vanhemmat ja heidän tarjoamat kasvatuskäytännöt nuori on saanut. Nuoreen vaikuttaa vanhempien ja kaveripiirin antamat mallit sekä nuoren oma toiminta sosiaalisissa suhteissa ja ympäristössä missä nuori elää sekä toimii. (emt., 130.) Forssén, Laine ja Tähtinen (2002, 94) toteavat, että ikätovereilla on merkitystä varhaislapsuudessa, mutta nuoruudessa kavereiden merkitys korostuu entisestään. Nurmisen, Ahosen, Lyytisen, Pulkkinen ja Ruoppilan (2006) mukaan varhais- ja keskinuoruudessa kaverit ovat usein samaa sukupuolta, mutta myöhäisnuoruudessa kaveripiiri muuttuu usein sekaryhmäksi. Nuoret hakeutuvat samankaltaisten nuorten vaikutuspiiriin ja omaksuvat sieltä opittuja tapoja toisilta

nuorilta. Forssén ym. (2002 94, 94) toteavat, että ryhmässä toimimisen taidot auttavat lasta ja nuorta sopeutumaan esimerkiksi kouluun.

Saari ym. (2020, 145) toteavat, että nuoruutta leimaa usein myös erinäiset haasteet, kuten ajelehtiminen ja irrallisuus. Ajelehtimisella tarkoitetaan elämän päämäärättömyyttä ja irrallisuudella taas irrallisuutta koulutusjärjestelmästä tai työmarkkinoista. Forssén ym. (2002, 94) nostavat esiin, että lapsen ja nuoren eristäytyminen sekä epäsosiaalisuus ovat riskitekijöitä lasten ja nuorten kehitykselle. Muita nuoruuden haasteita ovat päihteet, rikollisuus, taloudellinen niukkuus, mielenterveydelliset haasteet ja aikaisin kotoa pois muuttaminen sekä varhain perheellistyminen. Suomalaisessa yhteiskunnassa oletetaan, että 30-vuotiaaksi mennessä on pääsääntöisesti saavutettu korkein koulutustaso, siirrytty työmarkkinoille, solmittu vakiintunut parisuhde ja perustettu perhe. (Saari ym. 2020, 145–159.)

Nuoruuteen ajanjaksona kohdistuu erilaisia normatiivisia elämäntapahtumia, jotka ajallisesti tapahtuvat suhteellisen samaan aikaan esimerkkinä rippikoulun käyminen. Nuoren elämään voi kuulua myös ei-normatiivisia elämäntapahtumia, kuten vanhempien avioero, vakava sairastuminen tai onnettomuuteen joutuminen. Näiden erilaisten tehtävien ratkaiseminen luo pohjaa nuoren hyvinvoinnille ja myöhemmällä myönteiselle kehitykselle. (Nurmi ym. 2006. 131–132.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö (2019) Lapsen aika -raportissa on selkeä viesti siitä, että lapsi- ja perhemyönteinen yhteiskunta asettaa arvovalinnoissaan lapset, nuoret ja perheet etusijalle. Erityisesti heikommassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden ennaltaehkäisevä tuki on tärkeää. Raportissa on seitsemän visiota ja niillä pyritään vahvistamaan muun muassa lasten ja nuorten kaverisuhteita, tarjotaan lapselle, nuorelle ja perheelle mahdollisuus kuulua yhteisöön ja annetaan vaikuttamisen mahdollisuus päätettäviin asioihin sekä lisätään perheiden yhteistä aikaa, mikä koetaan myönteiseksi. (emt., 8–10.)

2.2 Sosiaalinen pääoma

Pulkkisen (2002) mukaan sosiaalisella pääomalla viitataan sellaisiin yhteisöllisiin piirteisiin, jotka ilmenevät esimerkiksi luottamuksena, vastavuoroisuutena ja verkostoina. Niissä luodaan arvoja ja normeja ja nämä sosiaalisen rakenteen piirteet edistävät ihmisten välistä kanssakäymistä ja vuorovaikutusta (emt., 44.) Mäkelän ja Ruokosen (2005) mukaan sosiaalinen pääoma tehostaa yksilöiden tavoitteiden toteutumista, ja ihmisten väliset jatkuvat sosiaaliset siteet mahdollistavat luottamuksen syntymisen yksilöiden välille (emt., 21). Sosiaalisen pääoman tarkka määrittely vaihtelee määrittelijästä riippuen. Kolme tunnetuinta sosiaalisen pääoman tutkijaa ovat Robert Putman, Pierre Bourdieu ja James Coleman. (Haapaniemi & Raina 2022, 13.)

Putmanin mukaan sosiaalinen pääoma on yhteisön omaa, ei yksilön. Putman tarkoittaa sosiaalisella pääomalla ihmisten keskinäistä luottamusta, arvoja, normeja ja verkostoja, jotka tukevat yhteisöllisyyttä ja parantavat yhteiskunnan toimintaa. Putmanin mukaan sosiaalinen pääoma liittyy yleisen hyvän lisääntymiseen eikä siten ole kenenkään yksityistä omaisuutta. (Haapaniemi & Raina 2022, 13–14; Ruuskanen 2002, 7; Ellonen 2008, 33.) Pierre Bordiue jakaa sosiaalisen pääoman ryhmään kuulumiseen sekä keskinäiseen tunnistamiseen. Bourdiuenin mukaan yksilö hyötyy laajasta verkostosta ja esimerkiksi nimekkästä perhetausta. Yksilön on mahdollista hankkia siten parempia etuja, joista on hänelle henkilökohtaisesti hyötyä. Bourdiuenin mukaan sosiaalista pääomaa ei ole, ellei sitä tunnista esimerkiksi samaan ryhmään kuuluvat. Kun samassa ryhmässä olevat ihmiset käyttävät tunnistettavia symboleita, syntyy yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Haapaniemi & Raina 2022, 14.) James Colemanin mukaan sosiaalisen pääoman yksi muoto on vastavuoroinen velvoite, joka liittyy ryhmän jäsenten keskinäiseen luottamukseen ja tiedon kulkuun. Näillä voidaan valvoa yksilöiden sitoutuneisuutta yhteisiin pelisääntöihin. Tällöin verkostojen jäsenten täytyy tuntea toisensa ja ryhmän olla tarpeeksi tiivis. (Haapaniemi & Raina 2022, 15; Ellonen 2008, 32; Ruuskanen 2002, 9–11.)

Harisalonen & Miettisen (2010) mukaan sosiaalinen pääoma mahdollistaa yksilöiden verkostoitumisen ja vuorovaikutuksen toisten ihmisten kanssa. Kun ihmisellä on sosiaalista pääomaa hän ottaa pyyteettömästi vastaan toisten ihmisten tukea ja apua. Ihmiset, jotka ymmärtävät sosiaalisen pääoman merkityksen, kunnioittavat yhteisiä pelisääntöjä ja välttävät rikkomasta niitä. Ihminen voi siis luottaa siihen, että muut ihmiset toimivat ennustettavasti ja välttävät aiheuttamasta häiriötä. Ihmiset eivät itse valitse sosiaalista pääomaansa, vaan se valitsee heidät. (emt., 120–121.)

Haapaniemi & Raina (2022) korostavat luottamuksen merkitystä sosiaalisen pääoman kehittämisessä ja sen edellytys on turvallisuus. Sosiaalisen pääoman eri teorioissa nousee toistuvasti esiin sana luottamus. Luottamus lisääntyy turvallisessa ympäristössä. Suomessa laadukas varhaiskasvatus ja sen jälkeen peruskoulu tarjoavat lapselle ja nuorelle turvallisen ympäristön kerryttää sosiaalista pääomaa. (emt., 51.)

Pulkkisen (2002) mukaan lapset saavat perintönä sosiaalisen alkupääoman häntä siihen asti kasvattaneilta vanhemmilta ja lähiyhteisöltä. Sosiaalinen alkupääoma muodostuu lähipiirin tarjoamasta kasvuympäristöstä ja siihen vaikuttavat normit, arvot, yhteisön tuki ja luottamus. Alkupääoma ei ole lapsessa itsessään, vaan se on saatua. (emt., 44.) Nuoruudessa yksilö kerryttää omaa sosiaalista pääomaa sosiaalisten suhteiden ja verkostojen sekä normien kautta. (Helve, Honkasalo, Kuusisto, Louhivuori & Kokkonen 2005, 197.) Myös Nurmen ym. (2006) mukaan perhe pysyy tärkeänä osana nuoren elämää. Vanhemmat tukevat, ohjaavat ja neuvovat nuorta sekä myös nuoren oma toiminta vaikuttaa siihen, miten vanhemmat suhtautuvat nuoreen. Lapsuudesta nuoruuteen siirryttäessä vanhempien ja lapsen vuorovaikutus muuttuu

vanhemman yksisuuntaisesta ohjauksesta yhteiseen keskusteluun, neuvotteluun ja yhteiseen päätöksen tekoon perustuvaksi vuorovaikutukseksi. Vuorovaikutuksen laadulla, rakenteella, käsiteltävillä asioilla ja läheisyydellä on merkitystä siinä, miten hyvin vuorovaikutuksessa tulevia konflikteja voi välttää. (emt., 145.)

Nuoruudessa vanhempien kanssa vietetty yhteinen aika vähenee ja sitä myötä myös keskinäinen vuorovaikutus vähenee. Vaikka vuorovaikutuksen muodot muuttuvat arvioivat nuoret vanhemmat yleisimmän lähimmiksi ihmisikseen heti ystävien jälkeen. (Nurmi ym. 2006. 145.) Ruuskan (2002, 11) mukaan vanhempien on tärkeä tuntea nuoren kavereiden vanhemmat, että vanhemmat pystyvät yhdessä asettamaan nuorille normeja ja sääntöjä mitä noudattaa. Jos vanhemmat eivät tunne toisiaan voi nuoret alkaa keskenään muodostamaan omia normeja ja sääntöjä. (emt.)

Ruuskasen (2001) mukaan sosiaalinen pääoma karttuu sitä käytettäessä ja rapistuu, jos sitä ei kerrytä. Sosiaalisissa verkostoissa usein vapaamatkustajat suljetaan pois. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen ryhmään kuuluvan yksilön oletetaan tuovan jotain uutta tietoa tai taitoa ryhmän hyväksi. Yksilöltä odotetaan myös sosiaalista tukea ryhmän muille jäsenille. Kun ryhmän jäsenet ovat tiiviisti tekemissä keskenään, lisää se ennustettavuutta yksilöiden toiminnalle. Tällöin yksilö ei lähtökohtaisesti aja omaa etuaan vaan ryhmän etua. (emt., 45–46.) Mäkelän & Ruokosen (2005) mukaan tiiviissä ryhmässä ja hyvässä vuorovaikutuksessa yksilöille muodostuu yhteinen identiteetti, ja he näkevät ryhmän edun hyödyntävän myös yksilöä itseään. Tällöin yksilö saattaa asettaa ryhmän pitkäaikaisen tavoitteen omien lyhytaikaisten tavoitteiden edelle. Kun luottamus on rakennettu sosiaalisten suhteiden varaan, vähentää se vapaamatkustaja ongelmaa ja valvonnan tarvetta. (emt., 23–24.)

2.3 Huono-osaisuus ja ylisukupolvisuus

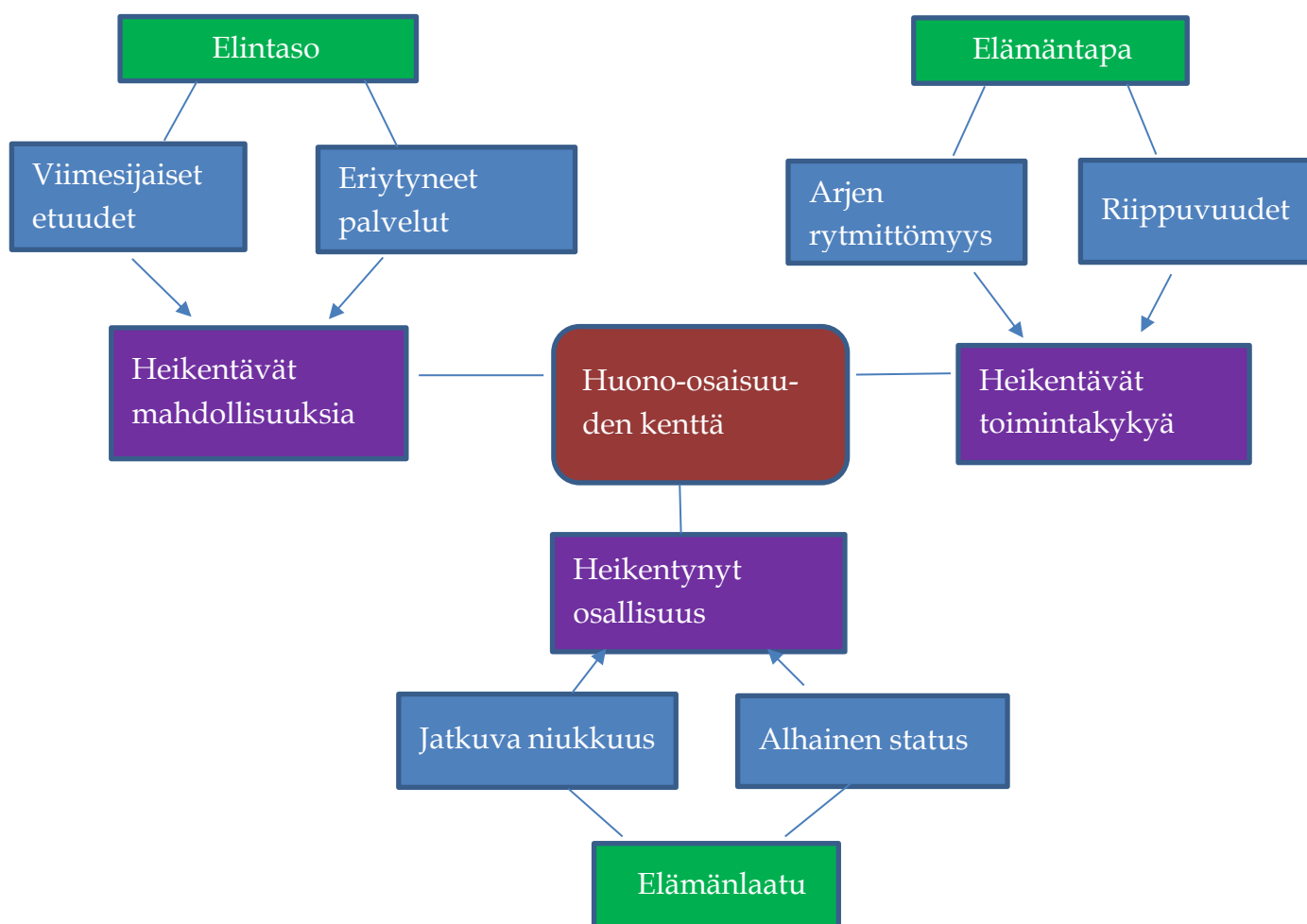
Tarkastelen sosiaalista pääomaa tässä tutkimuksessa myös huono-osaisuuden ja ylisukupolvisuuden viitekehyksestä. Forssénin (2012) mukaan vuoden 1990 -luvun alun lama jätti suomalaisen yhteiskuntaan pitkäaikaisen vaikutuksen varsinkin sosiaalipolitiikkaan ja palvelujärjestelmään. Suomalaisten lapsiperheiden kohdalla tänä päivänä haasteena ovat palvelujen supistaminen ja heikkenevyys. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa ryhmäkokoja on suurennettu ja lapsiryhmistä huolehtii entistä pienempi ammattilaisten joukko. Myös lastensuojelu asiakkaiden määrä on joka vuosi kasvussa ja avioerot ovat yleistyneet. (emt., 105–106.)

Huono-osaisuuden sosiaalisen välittymisen näkökulma olettaa, että huono-osaisilta vanhemmilta voi välittyä lapselle erilaisia huonoja käyttäytymismalleja, heikko itsetunto, matalat tulevaisuuden tavoitteet ja erilaiset arvot sekä asenteet. (Vauhkonen, Kallio & Erola 2017, 503.) Therbornin (2014, 191) mukaan eriarvoisuus on periytynyt

pitkään perheinstituution välityksellä sukupolvelta toiselle. Vauhkosen ym. (2017) mielestä vanhempien arvojen ja asenteiden välittyminen lapselle on sitä voimakkaampaa, mitä enemmän vanhempi viettää aikaa lapsen kanssa. Tutkimukset osoittavat, että ylisukupolvisen huono-osaisuuden ehkäisemissä keskeinen rooli on varhaiskasvatuksella ja peruskoululla. Koulujen ja asuinaluein erilaistumisen ehkäisyllä voidaan mahdollisesti torjua ylisukupolvista huono-osaisuutta. (emt., 503, 509.)

Lasten ja perheiden hyvinvointiin vaikuttavat monitasoiset tekijät. Osa tekijöistä liittyy perheen sisäisiin ja ulkoisiin resursseihin, mutta hyvinvointiin liittyvät myös yhteiskunnalliset rakenteelliset tekijät sekä tarjottavat sosiaalipalvelut. Yksinhuoltajat nähdään heikommassa asemassa oleviksi kuin kahden huoltajan perheet. Yksinhuoltajista suurin osa on naisia ja naisten taloudellinen asema on usein heikompi kuin miesten, siksi yksinhuoltajat näkyvät monella eri mittarilla suuremmassa köyhyysriskissä kuin kahden huoltajan kotitaloudet. Kuitenkaan toisen vanhemman puuttuminen ei automaattisesti lisää lasten ja nuorten pahoinvointia. (Forssén 2012, 122–124.)

Kuvio 1. Huono-osaisuuden kenttä (Saari ym. 2020, 18).

Huono-osaisuuden kenttää voidaan tarkastella elintason, elämänlaadun ja elämäntapojen kautta (kuvio 1.). Elintasolla tarkoitetaan kotitalouksilla olevia tuloja ja palveluita. Huono-osaiset elävät viimesijaisella turvalla ja käyttävät heille kohdennettuja palveluita kuten kuntouttavaa työtoimintaa. Alhainen tulotaso vaikuttaa arkielämän valintoihin ja mahdollisuuksiin tehdä itse omia valintoja elämässä. Huono-osaisen tulotasolla ihminen joutuu käyttämään varat peruskulutukseen, kuten asumiseen, ruokaan ja vaatteisiin. Kun elintaso mitataan hyvinvointimittarilla, nähdään elintaso alhaisempana kuin muilla. Elämänlaadulla tarkoitetaan ihmisen kokemusta omasta elämäntilanteesta ja omasta henkisestä sekä fyysisestä hyvinvoinnista. Huono-osaisen elämää heikentävät jatkuva taloudellinen niukkuus ja huono-osaisuuden leima. Leima voi merkitä sitä, ettei yksilö itse koe olevansa kyllin korkeassa asemassa yhteiskunnassa ja voi mieltää, ettei hänen ajatuksillaan ja näkemyksillään olisi arvoa ja merkitystä. Tämä tunne voi ulos sulkea huono-osaisia yksilöitä yhteiskunnastamme. Elämän tavoilla tarkoitetaan arjen rakenteita ja elämän hallintaa. Huono-osaisella arjen rakenteet voivat olla hauraat ja elämänhallintaa kuormittavat riippuvuudet esimerkiksi päihteisiin. Arjen rakenteita tukisivat muun muassa rutiinit ja sosiaaliset suhteet. (Saari ym. 2020, 16–18.)

Aalbergin ja Siimeksen (2017) mielestä valtaosa suomalaisista nuorista voi hyvin, mutta osa nuorista kuitenkin syrjäytyy. Syrjäytynyt nuori erkaantuu tavanomaisesta nuoruuskehityksestä eikä hän pääse muutamien vuosien päästä kehitysvaiheeseen taakaisin, vaikka hän saisi elämänsä kuntoon. Jotain merkittävää jää kehityksestä pysyvästi toteutumatta. Tämä kierre voi myös jatkua ja tuo mukanaan haasteita tulevaisuuteen, mahdolliseen perhe elämään ja jälkeläistensä elämään sekä kustannuksia yhteiskunnalle. (emt., 137.) Saaren ym. (2020) mukaan ylisukupolvinen huono-osaisuus ei suomalaisessa yhteiskunnassa kohdistu vain tiettyyn selvärajaiseen ihmisryhmään. Ylisukupolvisen huono-osaisuuden rakentuminen on monipolvinen, eri elämänvaiheisiin ja tapahtumiin nivoutuva summa. Huono-osaisuuden juuret paikantuvat lapsuuden ja nuoruuden elinolosuhteisiin sekä kokemuksiin. Huono-osaisissa perheissä kasvaneita yhdistää usein repaleiset, rikkinäiset, kylmät ja kovat kasvuolosuhteet. Heidän elämänsä on kuormittanut köyhyys, epävakaa kasvuolosuhteet, turvattomuus ja mahdolliset traumakokemukset. Ongelmat yleensä kasautuvat ja arkea kuormittavat myös vanhempien mielenterveysongelmat, päihteet, matala koulutustaso ja työttömyys. (emt., 172–173.)

Huono-osaisuus on asia jota pyritään ehkäisemään ja sitä kokevia ihmisiä yritetään tukea huono-osaisuudesta pois pääsyyn. Huono-osaisuus on ennen kaikkea syrjään jäämistä muun yhteiskunnan myönteisestä kehityksestä. Valtaosa suomalaisten

huono-osaisuudesta ei ole pysyvää eikä periytyvää. Huono-osaisuudesta voi päästä irti ja se voi olla hetkellistä elämän polulla. (Saari ym. 2020, 16.)

Siltalan (2016) mukaan taakkasiirtymällä tarkoitetaan työstämättömiä piilota-juntaan jääneiden ongelmien ja ristiriitojen siirtämistä sukupolvelta toiselle. Perhes-laisuudet ja vaietut traumat eivät häviä itsestään, vaan ne jatkavat kulkua aina uudes-taan traumatisoiden. Tästä syystä niiden olemassaoloon on pysähdyttävä. Uusi suku-polvi voi vapautua näistä haasteista, kun yksilö ja perhe ovat valmiita työstämisen seu-rauksena kestämaan traumatisoitunutta itseään ja yhteisöään eheyttämällä traumaat-tiset kokemukset tietoisella työskentelyllä. Näin trauma integroituu osaksi elämää. (emt., 30–31; 34–35.) Hüblin (2022) mielestä ihmistä kohdannut ylisukupolvinen trauma nähdään usein kurjuutena ja toivottomuuden paikkana. Ylisukupolvinen trauma voidaan nähdä myös mahdollisuutena tarkastella trauman geneettistä peri-mää, suurimman tuskan sijaintia, ja siitä paranemista ja asian yhteistä jakamista mui-den trauman kokeneiden kanssa. (emt., 137.)

Yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa on keskitytty pitkälti siihen, miten lapsi-perheiden hyvinvointi on toteutunut. Viime vuosina on alettu tutkimaan sitä, miltä hyvinvointi lasten itsensä kuvaamana näyttää. Lasten hyvinvointi riippuu siitä, miten perheet, joissa lapset elävät, voivat yhteiskunnassa ja siitä, miten lapset itse voivat näissä perheissä. Lapsen hyvinvoinnin keskeisin perusta on hänen perheensä. Per-heen ulkoiset ja sisäiset resurssit voivat toimia joka lapsen hyvinvoinnin suojaavina-tai riskitekijöinä. Perheen taloudellisella tilanteella, vanhempien koulutustasolla ja asumisella viitataan ulkoisiin tekijöihin. Sisäisiä tekijöitä ovat perheen historia, voi-mavarat sekä vanhempien ja lasten välinen suhde. Jos vanhemmat ovat työttömiä, ai-heuttaa se mahdollisesti asumistason laskua ja materiaalista niukkuutta. Tämä voi taas heijastua perheen sisäisiin voimavaroihin ja kodin ilmapiiriin. (Forssén ym. 2002, 81, 88–89.)

Saari (2015, 202) esittää, että mitä vahvempi sosiaalinen tuki yksilöllä on, sitä paremmin hän kestänee huono-osaisuutta aiheuttavia tekijöitä, kuten rikkonaista lap-suutta ja työttömyyttä. Thornbornin (2014) mukaan koulumenestys, työura ja sosiaa-linen asema periytyy usein sukupolvelta toiselle. Hänen mukaansa yksilöt kestäväät epävarmuutta eri tavalla. Toiset voivat menestyä huonoista lähtökohdista huolimatta, mutta yksittäiset menestystarinat eivät kumoa eriarvoisuutta. (emt., 71–72.)

Saari (2015) nostaa esiin, ettei yksilö välttämättä halua sosiaalista tukea, vaan hän haluaa selviytyä elämästä itsenäisesti. Pitkäaikainen tuki voi myös vähentää yk-silön oma-aloitteisuutta. Sosiaalinen tuki voi olla toivottua tai vastentahtoista. Epävi-rallisina tukijoina voivat olla puoliso, perhe ja ystävät, kun taas virallisina tukijoina sosiaali- ja terveysalan viranomaiset sekä poliisi. (emt., 202–203.) Saari ym. (2020) mu-kaan huono-osaiset saatetaan sijoittaa sosiaalisesti etäälle ja heitä pidetään muukalai-sina, joita ei kosketa muiden empatia ja solidaarisuus. Heitä pidetään ei kunniallisina

kansalaisina, jotka määritellään muun muassa toimeentulo asiakkuuden ja sosiaali-huollon palveluiden käytön perusteella. (emt., 75–76.)

Saaren ym. (2020) mielestä ylisukupolvisen huono-osaisuuden riskejä voidaan ryhmitellä. Ensimmäiseen ryhmään voidaan jaotella tapahtumat perheessä, jotka kuormittavat kasvavaa lasta. Näitä voivat olla muun muassa pitkäkestoiset stressitilat, vanhemman tai vanhempien päihderiippuvuus ja perheväkivalta. Toiseen ryhmään kuuluvat erilaiset epäonnistumiset, jotka liittyvät asumiseen, koulutukseen ja työhön sekä parisuhteisiin. Kolmanteen ryhmään kuuluvat huonot elämänvalinnat kuten omat tai lähipiirin rikokset, hylkäämiskokemukset, väkivaltaiset parisuhteet ja muut samankaltaisesti toistuvasti arkea kuormittavat tapahtumat. Neljänteen ryhmään kuuluvat epäonnistuneet tulonsiirrot ja palvelut. (emt., 96–98.) Valtaosan kohdalla suomalainen huono-osaisuus ei ole ylisukupolvista eikä pysyvää. Huono-osaisuudesta kärsivien perheiden jäsenistä suurin osa pääsee mukaan yhteiskunnan myönteiseen kehitykseen. Kuitenkaan ylisukupolvisen huono-osaisuudesta kärsivien ongelmia ei tule vähätellä heidän vähyytensä vuoksi. (Saari ym. 2020, 14–18.)

3 TUTKIELMAN TARKOITUS JA TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkielman tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tavoitteena on kartoittaa, mitä tutkittua tietoa nuorten sosiaalisesta pääomasta ja sen kehittymiseen vaikuttavista tekijöistä löytyy kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla. Tarkoituksena on tutkia mitkä tekijät tukevat nuorten sosiaalisen pääoman kehittymistä ja mitä tekijät heikentävät sitä. Tarkastelen nuoren sosiaalisen pääoman kehittymistä myös huono-osaisuuden ja ylisukupolvisuuden -käsitteiden kautta.

Toteutin tutkielmani kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, mikä pohjautuu vertaisarvioituihin tieteellisiin artikkeleihin ja tutkimusraporttiin. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla pystyin tekemään tutkimusta laajemmalla aineistopohjalla ja näkökulmalla ilman tiukkoja rajauksia. Olen rajannut tutkimuskohteeni aineiston vuodesta 2005 eteenpäin. Toivoin löytäväni enemmän tuoretta tutkimustietoa aiheesta, mutta jouduin turvautumaan aineistossani muutaman vanhempaan artikkeliin.

Tutkielman tutkimuskysymykset:

- Mitkä tekijät tukevat nuoren sosiaalisen pääoman kehittymistä?
- Mitkä tekijät heikentävät nuoren sosiaalisen pääoman kehittymistä?

3.2 Tutkimusmenetelmä ja prosessi

Tutkimuskirjallisuuteen perustuvan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on koota jo olemassa olevaa tutkittua tietoa yhteen. Kirjallisuuskatsauksessa käydään läpi jo tehtyjä tutkimuksia ja kirjallisuutta sekä pyritään vastaamaan tutkielman tutkimuskysymyksiin. Tutkimustietoon perustuva kirjallisuuskatsaus on toistettavissa oleva ja se tehdään tarkasti ja järjestelmällisesti. Kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kolmeen päätyyppiin: kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja meta-analyysi. (Metsämuuronen 2009, 47; Salminen 2011, 5–6; Stolt & Routasalo 2007, 58.)

Salmisen (2011) mukaan kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yleisimmin käytetty kirjallisuuskatsauksen muoto. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymykset ovat väljempiä kuin esimerkiksi systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa kahteen erilaiseen orientaatioon, narratiiviseen ja integroivaan. Integroivalla kirjallisuuskatsauksella halutaan kuvata tutkittavaa asiaa mahdollisimman monipuolisesti. Integroiva kirjallisuuskatsaus eroaa narratiivisesta siinä, että integroiva pyrkii kriittiseen aiheen tarkasteluun, kun taas narratiivi kuvailevampaan. Integroiva kirjallisuuskatsaus on hyvä tapa tuottaa uutta tietoa jo tutkitusta tiedosta ja se antaa mahdollisuuden seuloa aineistoa laajemmalti läpi. (Salminen 2011, 6, 8.) Kirjallisuuskatsaus edellyttää tutkijalta samanlaista tarkkuutta kuin muutkin tieteelliset tutkimukset. Kirjallisuuskatsauksen tekeminen alkaa aiheen rajauksella, sen jälkeen päätetään mitkä ovat aineiston sisäänottokriteerit ja mahdolliset hylkäämisperusteet. Sen jälkeen etsitään aineistoa tietokannoista. (Metsämuuronen 2009, 47–48; Stolt & Routasalo 2007, 59.)

Valitsin tutkielmani metodiksi kuvailevan, integroivan kirjallisuuskatsauksen. Käytin aineiston etsimisessä pelkästään verkosta saatavilla olevia maksuttomia artikkeleita ja tutkimusraporttia. Artikkelien kieleksi rajasin suomen- ja englanninkieliset lähteet. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen aineiston hankinnassa olen käyttänyt sähköisiä tietokantoja, joita ovat JYKDOK -kirjaston kokoelmat ja Google Scholar (liite 1). Etsin tietoa myös hakukannoista Janus -lehti, Melinda, Fennica ja Kirkes. Näistä hakukannoista en löytänyt tutkielmani kannalta uutta aineistoa, mitä ei JYKDOK:sta tai Google Scholarin kautta olisi jo löytynyt. Käytin sähköisissä tietokannoissa hakutermeinä ”nuorten sosiaalinen pääoma” ja ”sosiaalinen pääoma”. Englanniksi käytin hakutermeinä ”social capital of young people” ja ”social capital” ja ”social networks”. Etsin aineistoa myös hakutermillä ”nuorten vertaissuhteet”, mutta tulokset näyttivät melko samoilta kuin nuorten sosiaalinen pääoma hakutermillä. (liite 1.)

Rajasin tietokannoista löytyvät aineistot vuodesta 2005 eteenpäin. Aikarajaukseni oli aluksi 2010, mutta kun aineistoa ei löytynyt mielestäni tarpeeksi, jouduin turvautumaan muutamaan vanhempaan artikkeliin. Suomessa nuorten sosiaalista pääomaa ovat tarkastelleet ainakin Noora Ellonen (2008) väitöskirjassaan Kasvuyhteisö

nuoren turvana: sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen, Maaret Kumpula (2012) pro gradu -tutkielmassaan Nuorten sosiaalisen pääoman muotoutuminen kaverisuhteissa ja Riikka Korkiamäki (2013) väitöskirjassaan Kaveria ei jätetä! sosiaalinen pääoma nuorten kaverisuhteissa.

Tutkijalla saattaa olla hyvin vahva ennakko-oletus tutkimustuloksista (Metsämuuronen 2009, 253). Kiinnitin erityistä huomiota tutkimusta tehdessäni siihen, että analysoin aineistoa objektiivisesti, etteivät mahdolliset ennakkokäsitykseni muuta analysoimaani aineistoa. Sisällönanalyysi on tyypillinen analyysitapa laadullisissa tutkimuksissa. Aineiston analysointi on monivaiheinen prosessi, jossa tutkija lukee, rajaa aineistoa, jäsentelee, luokittelee, teemoittelee tai tyypittelee tekstiä ja kirjoittaa saadut tulokset auki. (Günther, Hasanen & Juhila 2021; Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93.)

Aineistoa oli hakutermin mukaan valtavasti tarjolla, mutta vain pieni osa aineistosta vastasi lopulta tutkimuskysymyksiini. Aineiston sisäänottokriteerit rajoittivat aineiston valintaa, mikä toisaalta myös johti oikeiden aineistojen pariin. Aloitin aineistojen lukemisen ensin sähköisten hakukantojen tarjoamien otsikoiden pohjalta. Sen jälkeen luin valittujen aineistojen tiivistelmät läpi ja karsin aineistoa edelleen. Seuraavaksi luin huolellisesti valitut aineistot läpi ja mietin vastaako aineistot tutkimuskysymyksiini ja otanko aineistot osaksi tutkielmaani. Valitsin lopulliseen aineistoon kahdeksan artikkelia ja yhden tutkimusraportin (liite 2). Aineistojen huolellisen lukemisen jälkeen tein muistiinpanot, joissa nousi mielestäni aineistojen tärkeimmät näkökulmat ja tulokset esille. Tulosluvassa pyrin puhuttelemaan aineistosta esiin nousseita näkökulmia ja tuloksia keskenään. Tutkielmaa tehdessäni toivoin olevani utelias keräämääni aineistoa kohtaan sekä perustelen tekemäni valinnat aineiston rajauksen suhteen. Silloin lukijalle välittyvä uskottava kuva aineistoni analysoinnista. Aineisto ei voi koskaan itsessään nosta esiin asioita, vaan tutkijan täytyy löytää aineistosta tutkimusongelman kannalta keskeiset asiat (Günther, Hasanen & Juhila 2021.)

3.3 Tutkielman eettisyys ja luotettavuus

Tieteellisen tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkija noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkijalta odotetaan tutkimuksen tekemisessä rehellisyyttä, avoimuutta ja kriittisyyttä. Tutkimuksen luotettavuutta kohentaa se, että tutkija raportoi tarkasti kaikki tutkimuksen eri vaiheet. Tutkimuksen luotettavuus eli reliabiliteetti tulee siitä, että tehdyn tutkimuksen voi toistaa. Tutkimuksen validius tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä mitä on luvattu tutkia. Tutkimuksen luotettavuutta voi kyseenalaistaa, mikäli kirjallisuuskatsaus tehdään ilman systemaattisuutta ja se on tutkijan omien mielipiteiden pohjalta liiaksi tehty. Tutkijan on myös tärkeää

esittää sellainen tutkimusaineisto tai lähde mikä on ristiriidassa omien käsitysten kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132, 136; Hirsjärvi ym. 2009, 231–232; Kallio 2006, 25; Kuula 2011, 29.)

Tutkimuksen aiheen valinta on jo eettinen kysymys. Tutkija joutuu aihetta valitessaan miettimään, kenen hyödyksi tutkimusta tehdään. Tutkimusta tehdessä on hyvä ennakoida tutkimuksen teon aikana mahdollisesti eteen tulevia eettisiä ongelmia. (Kallinen & Kinnunen 2021.) Kandidaatin tutkielman aiheen valinta oli itselleni haastavaa, koska nuorten huonovointisuuteen löytyy useita juurisyitä mitä halusin lähteä tutkimaan. Sosiaalinen pääoma käsitteenä ei ollut itselleni niin tuttu, joten se käsite piti minun motivaationi yllä tätä tutkielmaa tehdessäni. Lähtötietoni tutkielman alussa oli sosiaalisen pääoma käsitteen suhteen vähäiset, joten pystyin mielestäni tarkastelemaan aineistoa objektiivisesti. Olen pyrkinyt huolelliseen viittaamiseen tutkielmassani, jotta alkuperäiset lähteet nousevat tutkielmastani selkeästi esille.

4 TUTKIELMAN TULOKSET

4.1 Nuorten sosiaalista pääomaa tukevat tekijät

Ellosen ja Korkiamäen (2005) mukaan sosiaalinen pääoma näyttäytyy lasten ja nuorten näkökulmasta alati muuttuvana ja moninaisena prosessina, jota olisi tärkeää tutkia tulevaisuudessa tutkimuskohde lapset ja nuoret keskiössä. Sosiaalisen pääoman käsite määrytyä tällä hetkellä enemmän valmiista teorioista käsin. (emt., 426.) Myös Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö (2019) Lapsen aika -raportissa korostetaan, että lasten ja nuorten ääni täytyy saada kuuluviin ja heidät on tärkeää ottaa mukaan päätöksien tekoon oma ikä- ja kehitysvaihe huomioiden.

Ellonen ja Korkiamäki (2010, 26) toivat esille, että nuoret kokevat saavansa informatiivista tukea vanhemmiltaan enemmän kuin ikätovereiltaan. Van Aerschot ja Salmisen (2018) mukaan lähipiiri voi tarjota nuorille mahdollisuuden positiiviseen samaistumiseen asuinalueeseensa ja ympäristön tarjoamaan verkostoon. Läheisiltä saatu tuki ja kannustus sekä positiivinen roolimalli auttavat nuorta kiinnittymään sosiaalisiin verkostoihin. (emt., 255–256.) Nurmi ym. (2006, 130) mukaan, nuoreen vaikuttavat vanhemman tarjoamat kasvatuskäytännöt ja tutkimustieto osoittaa, että nuoren ajattelu ja toimintatavat ovat yhteydessä niihin. Vanhempien arvojen ja asenteiden välittyminen lapselle on sitä voimakkaampaa, mitä enemmän vanhempi viettää aikaa lapsen kanssa (Vauhkonen ym. 2017, 503). Tämän takia on tärkeää, että myös vanhemmille tarjotaan tietoa, tukea ja resursseja lasten ja nuorten kasvatukseen (Nurmi ym. 2006, 130).

Mäkelän ja Ruokosen (2005, 21) mielestä ihmisten väliset jatkuvat sosiaaliset kontaktit lisäävät luottamusta ihmisten välillä. Van Aerschotin ja Salmisen (2018) mukaan iso kaveriporukka tuo nuorelle kokemuksen siitä, että hän kuuluu osaksi jotain suurempaa. Huono-osaisilla asuinalueilla nuoret keksivät maksutonta tekemistä

esimerkiksi hengailua omalla asuinalueella, mikä ei maksa mitään. Nuoret loivat yhdessä sosiaalista pääomaa niin sanotusti tyhjästä. Nuori oppi nuorisoporukassa toimimisen taidot ja tavat viettämällä porukassa aikaa, eikä siihen vaikuttanut oman perheen taloudellinen tilanne tai asema. (emt., 257.) Haapaniemi ja Raina (2022) korostavat myös luottamuksen merkitystä sosiaalisen pääoman kehittämisessä. Kaveriporukka tarjoaa nuorelle mahdollisuuden harjoitella sosiaalisia taitoja kodin ulkopuolella. Nuorten on tärkeää päästä verkostoitumaan ja antaa heidän luvan kanssa ”hengailu” puistoissa, kauppakeskuksissa ja kaduilla. (emt., 51.)

Ellosen ja Korkiamäen (2010) mukaan seurustelevat nuoret, erityisesti pojat, jotka seurustelevat tyttöjen kanssa, saavat tyholtä enemmän emotiivista tukea, kuin läheiseltä kaveripojalta. Seurusteleva nuori nähtiin muutenkin sosiaalisesti aktiivisena nuorena ja hänen sosiaalinen statusensa nousi muiden nuorten silmissä seurustelusuhteen myötä. (emt., 27.) Nuoret, jotka kokivat kouluyhteisöasemansa korkeammaksi kuin muut nuoret, saivat myös mielestään erinomaista sosiaalista tukea ikätovereiltaan, vanhemmiltaan ja opettajiltaan. Pojat kokivat saavansa luokkakavereilta hieman enemmän tukea kuin tytöt. Nuorten erilaiset kokemukset koulussa saamaansa sosiaalisesta tuesta tuovat esille koulujen eriarvoisuutta ja niissä esiintyviä hierarkioita. (Rajala, Itkonen, Kankaanpää, Kämppi & Laine 2021, 54, 64.)

Pulkkisen (2002) mukaan sosiaalinen alkupääoma tulee perintönä lasta siihen asti kasvattaneilta vanhemmilta. Sosiaalinen alkupääoman muodostumiseen vaikuttavat normit, arvot, yhteisön tuki ja luottamus. (emt., 44.) Jos vanhemman ja nuoren välinen suhde on hyvä, voi vanhemmat tarjota nuorelle vahvan sosiaalisen tuen ja tällöin kavereiden tarjoamalle sosiaaliselle tuelle on mahdollisesti vähemmän tarvetta.

Tuominen, Rantala, Reinikainen, Luoma-aho ja Wilskan (2022) tuovat esille, että sosiaalinen media tarjoaa nuorelle mahdollisuuden jakaa itsestään liioittelevia kuvia varakkuudesta ja sosiaalisesta statuksesta. Tämän on kuitenkin tutkimuksen mukaan osoitettu lisäävään nuoren sosiaalista pääomaa, koska nuori saa sitä kautta mahdollisesti uusia kavereita ja seuraajia, sekä voi vahvistaa vanhoja kaverisuhteita. Nuorelle ei välttämättä ole todellisessa elämässä varaa kalliisiin tuotteisiin, mutta sosiaalisessa mediassa näin voi esittää. (emt., 9.) Lehtisen ja Lehtisen (2007) mukaan nuoren tunne-elämä, itsetunto ja maailmankuva rakentuvat nykyään myös median kautta. Vanhemman vastuulla on tietää mitä nuori virtuaalimaailmassa tekee ja kenen kanssa hän siellä mahdollisesti keskustele. (emt., 98.)

Materialistiset nuoret ovat taipuvaisempia sosiaalisen median statuksen etsintään, esittelemälle muille heidän luksuselämäänsä ja toivovansa saavansa tykkäyksiä ja uusia kavereita sosiaalisessa mediassa. Tämä kohottaa mahdollisesti nuoren itsetuntoa. Toisaalta lomamatkalta ladatut kuvat saattavat herättää keskustelua jonkun vanhan ystävän kanssa ja siitä voi seurata vanhan ystävyuden elpymistä. Toisaalta taas vieraskin ihminen voi lähestyä nuorta matkakuvan kautta ja kertoa lomapaikasta

esimerkiksi omia kokemuksia. Sosiaalinen media on kuitenkin yksi pieni osa nuoren sosiaalista pääomaa ja sosiaalisen median tykkäykset voivat pidemmällä aikavälillä lisätä nuoren sosiaalista pääomaa. (Tuominen ym. 2022, 9–10.)

Van Aerschotin ja Salmisen (2018, 259.) haastattelemat nuoret kertoivat tukeutuvansa hankalissa tilanteissa sisaruksiin ja kavereihin, mutta kokivat myös suhteet vanhempiin ja muihin lähiaikuisiin tärkeinä. Rajalan ym. (2021) mukaan nuoret kokivat vanhemmilta saadun sosiaalisen tuen hieman vahvemmaksi kuin ikätovereiltaan ja opettajilta saamansa sosiaalisen tuen. Harisalón ja Miettisen (2010, 120) mielestä sosiaalinen pääoma mahdollistaa yksilöiden verkostoitumisen ja vuorovaikutuksen toisten ihmisten kanssa sekä silloin ihminen ottaa pyyteettömästi vastaan toisten ihmisten tukea ja apua. Ellosen ja Korkiamäen (2010) mukaan osa nuorista haluaa viettää mieluummin aikaa yhden hyvän ystävän kanssa kuin nuorisoporukassa. Tämä vahva side yhden ystävän kanssa on nähty nuoren hyvinvoinnin kannalta tärkeäksi. Erityisesti tytöt kokevat yhden ystävän suhteen merkitykselliseksi sosiaalisen tuen lähteeksi, kun taas pojat saattavat kokea yhden ystävän merkitsevän sosiaalista osattomuutta. (emt., 30.)

Ellosen ja Korkiamäen (2010) mukaan urheiluharrastus näyttäytyi aineistossa luotettavana sosiaalisena tukena. Ystävien tuki ja kannustus voi olla ylläpitävä voima nuorelle urheiluharrastuksessa. Urheiluharrastus ja seurustelusuhde on usein liitetty myönteiseen minäkuvan muodostumiseen, ja tämä on mahdollisesti edesauttanut sitä, että nuoret ovat arvioineet sosiaaliset suhteet hyviksi. Nuoren kannalta suotuisinta olisi, että nuorella olisi sekä vahvoja että heikompia verkostoja ympärillään, jotta hän pääsisi käsiksi mahdollisimman monipuolisiin sosiaalisiin resursseihin. (emt., 29.)

Tuomisen ja Haanpään (2021) tutkimus osoittaa, että kouluympäristö on nuorelle todennäköisesti paras ympäristö kehittää ja kasvattaa sosiaalisen pääoman verkostoja ja opettaa luottamusta. Erityisesti niiden nuorten keskuudessa, joiden kotiympäristö ei tarjoa vahvaa sosiaalista pääomaa. Sosiaalisen pääoman vahvistaminen pysyvällä tavalla koulussa on mahdollisesti yksi parhaimpia keinoja kehittää ja parantaa nuoren hyvinvointia tulevaisuudessa. (emt., 636.)

Helven, Honkasalon, Kuusiston, Louhivuoren ja Kokkosen (2005) artikkelissa kuvattiin yhteisöjä, joissa nuoret voivat olla monessa mielessä haavoittuvassa asemassa uskonnollisuuden tai maahanmuuttajataustan vuoksi. Uskonnollinen yhteisö tarjosi nuorelle yhteisön sisällä jaettuina normeina ja arvoina. Uskonnollinen yhteisö myös lisäsi yhteenkuuluvuuden tunnetta. (emt., 203–205.)

Sosiaalisen pääoman synnyssä ja sen tutkimisessa on hyvä muistaa, että nuorten asuinalue laajenee nuoren kasvaessa ja ystävät sekä harrastukset voivat kiinnittyä useallekin eri asuinalueelle. Nuoren eronneet vanhemmat voivat myös asua eri paikkakunnilla. Lapset ja nuoret ovat siten osallisia useissa vaihtuvissa yhteisöissä. Tämä vaatii nuorelta joustamista, koska näistä eri yhteisöistä rakentuu nuoren sosiaaliset

verkostot. Nämä vaihtuvat ja muokkaavat kokemukset nuoren elämässä on hyvä ottaa uusissa tutkimuksissa huomioon. (Ellonen & Korkiamäki 2005, 417, 424.) Nuoret, joiden perhetausta on rikkonainen, voivat olla hyvin aikuisen nälkäisiä. Silloin viranomainen tai opettaja voivat olla elämän suuntaa muuttavia sosiaalisia kontakteja, joilla voi olla suuri merkitys nuoren elämän muuttamisessa kohti positiivisempaa suuntaa. (Tolonen 2004, 19.)

Yhteenvedona nuorten sosiaalista pääomaa tukevinä tekijöinä nähtiin perheen tarjoama vahva sosiaalinen tuki, mikä edes auttaa nuorta kiinnittymään sosiaalisiin verkostoihin ja omaan asuinympäristöönsä. Nuoren ikätasoinen kaveriporukka taas voi tarjota nuorelle niitä taitoja ja toimintatapoja, mitä vanhemmat eivät voi nuorille opettaa. Nuorilla on tarve kuulua porukkaan, mutta myös yhden hyvän ystävän merkitys korostuu erityisesti tytöillä. Urheiluharrastus ja seurustelusuhde nähdään sosiaalista pääomaa tukevinä tekijöinä, koska se nostaa nuoren sosiaalista asemaa koulussa ja vapaa-ajalla. Sosiaalinen media tarjoaa nuorelle mahdollisuuden luoda verkostoja, jopa asioita liioittelemalla. Tuoreimman tutkimuksen mukaan tämä kuitenkin vahvistaa nuoren sosiaalista pääomaa, koska hän saa sillä statuksella enemmän seuraajia sosiaalisessa mediassa ja voi elvyttää vanhoja kaverisuhteita sekä luoda uusia. Koulun merkitys sosiaalisen pääoman tukemisessa nousi vahvasti esille erityisesti niiden nuorten kohdalla, joiden kotiympäristö ei pystynyt tarjoamaan vahvaa sosiaalista pääomaa. Nuoren kannalta suotuisinta on, että hänellä on vahvoja ja heikompia verkostoja ympärillä, missä harjoitella sosiaalisia taitoja ja kerryttää sitä kautta sosiaalista pääomaa.

4.2 Nuorten sosiaalista pääomaa heikentävät tekijät

Sosiaalinen pääoma on nähty usein pelkästään positiivisessa valossa, koska sana pääoma tuottaa aina jotain, esimerkiksi nuorille hyvinvointia. Tärkeää onkin pohtia, mistä näkökulmasta sosiaalisen pääoman vaikutuksia katsotaan ja voiko sosiaalinen pääoma tuottaa myös negatiivisia asioita yksilölle. Tolosen (2004) mukaan vanhempien tarjotessa hyvin niukasti nuorelle sosiaalista pääomaa yrittää nuori turvautua sisaruksiin tai toisiin nuoriin, jotka voivat tarjota hänelle hoivan ja huolenpidon. Nuori joutuu tällöin itsenäistymään varhain ja huolehtimaan itsestään, mahdollisista sisaruksistaan ja jopa omista vanhemmistaan. (emt., 12, 14.) Van Aerschotin ja Salmisen (2018) mukaan perheen läheisyys voi olla nuoren mielestä hyvä asia, mutta perheen läheisyys voidaan nähdä myös negatiivisena asiana. Nuoret tunnistavat, ketkä aikuiset voivat auttaa heitä haastavissa tilanteissa ja ketkä aikuiset enneminkin vaativat apua itselleen nuorilta hankalissa tilanteissa. (emt., 260.)

Joskus huonolta asuinalueelta pois lähteminen voi katkaista nuoren negatiiviset vertaissuhteet ja mahdollistaa nuoren elämän kääntymisen parempaan suuntaan (Van Aerschot & Salminen 2018, 258). Saari ym. (2020, kuvio 1.) mukaan huono-osaisuuden kenttä heikentää nuoren mahdollisuuksia, toimintakykyä ja osallisuutta. Nuoren on joskus tehtävä raskaita päätöksiä turvatakseen oma hyvinvointinsa. Aalbergin ja Siimeksen (2007, 137) mukaan nuorten syrjäytymisen seurauksena jotain merkittävää voi nuoren kehitysvaiheesta jäädä pysyvästi toteutumatta. Tutkimukset osoittavat, että ylisukupolvisen huono-osaisuuden ehkäisemisessä keskeinen rooli on varhaiskasvatuksella ja peruskoululla. Koulujen ja asuinaluein erilaistumisen ehkäisyllä voidaan mahdollisesti torjua ylisukupolvista huono-osaisuutta. (Vauhkonen, Kallio & Erola 2017.)

Ellonen ja Korkiamäki (2010, 19) miettivät miten vanhempien sosioekonominen asema tai nuoren asuinpaikka voivat osaltaan rajoittaa sosiaalisten verkostojen muodostumista. Van Aerschotin ja Salmisen (2018) mukaan liian vahvat lähisuhteet voivat estää nuorta luomasta uusia sosiaalisia suhteita. Oman asuinympäristön tai sosiaalisen ympäristön sosiaaliset suhteet saattavat vaikuttaa myös negatiivisesti esimerkiksi sitomalla yksilön omaan asuinalueeseen niin, ettei koulutuspaikkoja ja myöhemmin töitä lähdetä etsimään muualta. Tutkimuksen haastateltavat pohtivat, että tutulta asuinalueelta pois lähteminen vaatii rohkeutta, koska ei ole varmuutta siitä, miten uudella asuinalueella sosiaalisten suhteiden luominen onnistuu. (emt., 259.) Nuorten sosiaalinen pääoma ei ole siis helposti siirrettävissä. Muuttaminen voi pahimmillaan syrjäyttää nuoren ja toisesta näkökulmasta ajateltuna myös negatiivisia vaikutuksia tuottavat sosiaaliset suhteet voivat olla yksilölle syrjäytymistä ehkäisevä tekijä. Van Aerschot ja Salminen (2018) tuovat esille, että kun pyritään ratkaisemaan nuorten ongelmia, jotka asuvat lähiöissä, on tärkeää tunnistaa nuorten voimavarat. Nuoret itse haluavat usein vaikuttaa muutokseen, eikä niin, että ongelmia yritetään ratkaista ulkoapäin erilaisten asiantuntijoiden toimesta. (emt., 262.)

Tolosen (2004) mukaan isossa perheessä perheen vanhimmat työt saattavat joutua kantamaan nuoremmista sisaruksista huolta ja tällöin heidän sosiaalinen pääomansa jää heikoksi. Vanhimmat lapset antavat sen sijaan sosiaalista pääomaa kuitenkin nuoremmille sisaruksille. Kun perheen vanhimpien tyttöjen sosiaaliset resurssit menivät perheen nuorempien hoitamiseen, jäi heiltä koulutukset ja muut sosiaaliset kontaktit omassa elämässä vähemmälle. Nuoret pojat taas reagoivat samaiseen tilanteeseen enemmänkin vastuuttomuudella kuin vastuunkantamiselle. Tämä saattaa merkitä koulutuksen puutetta ja sitä kautta mahdollisesti rikollisille teille joutumista. (emt. 17–18.)

Van Aerschot ja Salminen (2018) toteavat, että jos nuoren lähipiiri on leimautunut tiettyihin arvoihin tai toimintatapoihin voi tämä jossain määrin rajoittaa nuoren elämää. Tuen ja kannustuksen puute sekä välipitämättömyys nuorta kohtaan voi

mahdollistaa nuoren huonoille toimintatavoille ja ongelmille. Tutkimuksessa nuoret kuvailivat asuinalueitaan ”betonihelvetiksi” ja ”huonomaineiseksi”, mutta myös puolustivat asuinalueitaan nykyään siistimmäksi ja rauhallisemmaksi. Tutkimuksessa pohdittiin, että kuvaavatko nuoret asuinalueita yhteiskunnan silmien kautta mitä he ovat omasta asuinalueesta kuullet, vai oman kokemuksen kautta. (emt., 256–257.)

Ellosen ja Korkiamäen (2010) mukaan tytöt saavat ikätoverisuhteissa vastavuoroista ymmärtämistä ja emotionaalista tukea, kun taas pojat kokevat saavansa ikätovereiltaan enemmän suoritustensa arvostamista ja fyysistä yhteistä kivaa tekemistä. Tytöt luottivat poikia enemmän kavereilta saamaansa tukeen. (emt., 28.) Ellonen ja Korkiamäki (2010) eivät saaneet suoraa vastausta sukupuolten välisille eroille, mutta he arvelevat tulosten osittain johtuvan tyttöjen ja poikien erilaisista poikkeavista tavoista ryhmätilanteissa. Tyttöjen kulttuuriin saattaa kuulua enemmän ryhmän mukaan pyytäminen ja huomion osoittaminen, kun taas pojat toimivat enemmän tilanteen viemänä ilman ryhmään liittymisen neuvotteluja. (emt., 28–29.)

Ellonen ja Korkiamäki (2010) tuovat esille, että on olemassa kuitenkin nuoria, jotka eivät koe kuuluvansa ikätovereidensa joukkoon. Nuoret ovat useimmiten poikia, jotka jäävät muita useammin ilman myös yhden läheisen ystävän tukea. Toisaalta täytyy muistaa, että sosiaalisten suhteiden ja tuen tarve ei ole kaikille samanlainen ja yksinäisyys voi olla nuorelle myös myönteinen ja itse valittu tila. (emt., 28, 31.) Van Aerschot ja Salmiseen (2018) mukaan heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevat ihmiset ovat kiinnittyneempiä omaan viiteryhmäänsä ja asuinalueensa sosiaalisiin verkostoihin kuin paremmassa asemassa olevat ihmiset. Huono-osainen ei kuitenkaan välttämättä itse koe olevansa huono-osainen, mutta hänen on vaikea nostaa sosioekonomista statustaan, koska hänen sosiaaliset verkostonsa linkittyvät asuinalueeseen, jossa on huono-osaisuutta. Asuinalueeseen kiinnittyminen tuo yksilölle pysyvyyden, tuttuuden ja turvallisuuden kokemuksia. Asuinpaikan kokeminen tutuksi ja turvalliseksi voi olla erityisen tärkeää heikommassa asemassa oleville, koska he kohtaavat arjessa muutoinkin enemmän erilaisia stressitekijöitä. (emt., 253.)

Van Aerschot ja Salminen (2018) toteavat, että silloin kun nuori tarvitsee apua, eikä lähipiiri pysty sitä tarjoamaan, kääntyy nuori etsimään apua eri instituutioiden edustajilta, kuten esimerkiksi opettajilta ja sosiaalitoimen työntekijöiltä. Nuori ei kuitenkaan aina tule kohdatuksi toivomallaan tavallaan. Nuorten kokemusten mukaan heitä ei aina kunnioiteta ja kuunnella. (emt., 260.)

Lähiön kouluissa nuorille tarjotaan yhteyksiä luovaa sosiaalista pääomaa ja tukea, joka voisi kompensoida taloudellista niukkuutta ja haastavia kotioloja. Kuitenkin jos opettaja ei ymmärrä nuoren tilannetta voi tilanne jopa kärjistyä kouluympäristössä. Kaikkien nuorten vanhemmat eivät ole yhtä aktiivisesti koulun kanssa yhteistyössä ja opettaja voi kohdistaa mahdolliset negatiiviset ajatukset vanhemmista nuoreen. Nuoret voivat myös pelätä ongelmista kertomista muille aikuisille, koska he voivat

ilmoittaa asiasta sosiaaliviranomaisille. Tutkimuksessa haastatellut nuoret toivovat, että aikuiset pysähtyvät, kuuntelevat ja pohtivat yhdessä nuoren kanssa mitä haastavissa tilanteissa voisi tehdä. Ongelmaksi saattoi koitua se, että opettaja tai viranomaisen haluaa säilyttää nuoreen ammatillisen etäisyyden ja toimimaan sääntöjen sekä ohjeiden mukaisesti. Nuorten mielestä työntekijän omakohtainen kokemus nuoren kokemuksesta on tärkeämpää kuin virallinen pätevyys. (Van Aerschot & Salminen 2018, 260–261.)

Ellosen ja Korkiamäen (2010) mukaan nuorten arjessa on erilaisia vertaisryhmiä, jotka eivät ole kaikki tasa-arvoisia, ystävyydelle perustuvia ja itsenäisesti valittuja. Nuori voi osittain itse vaikuttaa siihen, kenen ystäväksi hän ryhtyy tai mihin kaveriporukkaan hän haluaa kuulua. Nuoret kuuluvat myös ryhmiin, joiden muodostumisesta he eivät voi itse päättää. Näissä ryhmissä voi esiintyä erilaisia vaatimuksia, vihamielisyyttä ja ryhmästä ulossuljetuksi tulemistä. (emt., 19.) Rajalan ym. (2021) mielestä sosiaalisen tuen kokemukset ovat nuorelle erilaisia eri vuorovaikutussuhteissa. Ellosen ja Korkiamäen (2010) mukaan nuoren ystävyyssuhde vain yhteen ystävään saatetaan nähdä myös riskitekijänä. Tämä voi tarkoittaa, ettei nuori mahdollisesti harasta mitään tai kuulu kaveriporukoihin. Tämä voi altistaa nuoren yksinäisyydelle. Pojat mieltävät tyttöjä useammin yhden ystävän viittaavan sosiaaliseen osattomuuteen. (etm., 28.) Nuoren vahva uskonnollinen kotikasvatus saattaa kannustaa nuorta hakeutumaan vuorovaikutukseen saman uskonnollisen yhteisön jäsenten kanssa. Tämä saattaa eristää nuoren muista verkostoista ja kaventaa nuoren maailmankuvaa. (Helve 2005, 203.)

Alatupa, Karppinen, Keltikangas-Järvinen ja Savioja (2007) tutkimusraportin tulokset osoittavat, että luokkakokojen kasvattaminen ja pienien koulujen yhdistäminen heijastuu nuorten sosiaalisen pääoman kehittymiseen. Näillä päätöksillä on tietyn hetken taloudellisia ratkaisuja, mutta pitkällä tähtäimellä nämä päätökset voivat heikentää nuoren psyykkistä vointia. Luokattomissa yläkouluissa nuori joutuu toimimaan monissa erilaisissa verkostoissa ja se voi olla nuoren kehitykselle haitallista. Nuori ei voi toimia tutussa luokkayhteisössä, vaan hänellä on yläkoulun aikana useita eri yhteisöjä. Hallinnolliset päätökset tekevät opettajan kasvatustyöstä haastavaa, koska päätöksiä ei ole tehty nuorten etu edellä. (emt., 13–14.)

Yhteenvetona nuorten sosiaalista pääomaa heikentäviä tekijöitä ovat muun muassa vanhempien tarjoama niukka sosiaalinen pääoma, mikä pakottaa nuoria turvautumaan sisaruksiin, ikätovereihin ja viranomaisiin, kun he tarvitsevat huolenpitoa. Joskus nuoret joutuvat hoitamaan pienempiä sisarusia tai jopa omia vanhempiaan, jolloin heidän sosiaalinen pääomansa jää heikoksi. Vanhempien sosioekonominen asema ja asuinympäristö voivat rajoittaa nuoren sosiaalisten verkostojen luomista. Liian vahvat suhteet vanhempiin saattavat estää nuorta luomasta uusia sosiaalisia suhteita. Asuinympäristö voi myös liiaksi sitoa nuoren kiinni ja siten vähentää

koulutus ja työmahdollisuuksia tulevaisuudessa. Luokkakokojen kasvattaminen ja pienien koulujen yhdistäminen heijastuu nuorten sosiaalisen pääoman kehittymiseen ja haastaa nuoria toimimaan erilaisissa verkostoissa, mikä voi olla kehitykselle haitallista. Tärkeintä on, että nuori tulee kohdatuksi, kun hän pyytää apua, eikä esteenä ole aikuisten välinpitämättömyys tai ammatillinen etäisyys.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Aineiston pohjalta voidaan vetää yhteen, että perheen, asuinympäristön, kaverisuhteiden ja koulun merkitys nuoren sosiaalisen pääoman kehittämisessä voidaan nähdä sekä tukevin tekijöinä että heikentävinä tekijöinä. Esimerkiksi perheeltä saatu tuki, kannustus ja positiivinen roolimalli auttavat nuorta kiinnittymään sosiaalisiin verkostoihin. Vanhempien heikko sosioekonominen asema ja asuinympäristö voivat taas rajoittaa nuoren sosiaalisten verkostojen luomista. Myös liian vahvat suhteet vanhempiin saattavat estää nuorta luomasta uusia sosiaalisia suhteita.

Jäin miettimään heikommassa asemassa olevia perheitä. Millä resursseilla he pystyvät tarjoamaan nuorille sosiaalista pääomaa? Esimerkiksi yksinhuoltaja perheen vanhempi lähtökohtaisesti mahdollistaa vähemmän aikuisten luomaa sosiaalista pääomaa nuorelle. Vanhempien tarjoama rahallinen tuki osoittautui myös yhdeksi tekijäksi sosiaalisen pääoman kerryttämisessä, esimerkiksi nuorten harrastusten ja vapaaajan vieton kautta. Myös sosiaalisessa mediassa nuoret halusivat nostaa omaa statussaan jopa valheellisesti, koska sen kautta he kokivat saavansa enemmän huomiota sosiaalisessa mediassa ja sitä kautta se lisäsi nuorten sosiaalista pääomaa.

Kaveriporukan merkitystä ja muita sosiaalisia verkostoja pidettiin merkittävänä tekijänä nuorten sosiaalisen pääoman kehittämisessä. Toisinaan kaveriporukasta irrottautuminen ja yksin oleminen voi olla nuorelle myös tietoinen valinta, toisaalta se voi johtaa syrjäytymisen. Saaren (2020) huono-osaisuuden kenttä -kuvion mukaan huono-osaisuus heikentää yksilön jokapäiväistä toimintakykyä, mahdollisuuksia ja osallisuutta. Yksilö ei koe itse olevansa kyllin arvokas yhteiskunnassa, ei uskalla verkostoitua ja mieltää, ettei hänen ajatuksillaan ja näkemyksillään ole arvoa ja merkitystä. Arjen rakenteita tukisi tässä kohtaa nimenomaan sosiaaliset verkostot, joita vahva sosiaalinen pääoma mahdollistaisi.

Alatuvan (2007) mukaan sosiaalinen pääoma ei vaikuta vain yksilöön, vaan yhden sukupolven sosiaalinen pääoma tulee vaikuttamaan myös seuraavan sukupolven sosiaaliseen pääomaan. Mielestäni sosiaalisen pääoman kehityksen turvaaminen ja

edistäminen tulisi olla tärkeä lähtökohta palveluissa, esimerkiksi perustasolla kouluissa, mutta myös vanhemmuuden tukemiseen tähtäävissä palveluissa. Koen, että meidän aikuisten on tärkeä pysähtyä miettimään miten me voimme turvata tänään ja tulevaisuudessa nuorten sosiaalisen pääoman kehittymisen.

Yllättävänä tuloksena pidän sitä, miten eri tavalla tytöt ja pojat kokivat ikätovereiltaan saamansa tuen. Ellosen ja Korkiamäen (2010) mukaan tytöt saivat ikätoverisuhteissa vastavuoroista ymmärtämistä ja emotionaalista tukea, kun taas pojat kokivat saavansa ikätovereiltaan enemmän suoritustensa arvostamista ja fyysistä yhteistä kivaa tekemistä. Tytöt luottivat poikia enemmän kavereilta saamaansa tukeen. Lapset ja nuoret leikkivät alakouluiän yleensä samaa sukupuolta olevien kavereiden kanssa, mutta yläkoulussa kaveriporukat alkavat sekoittumaan, tytöt ja pojat viettävät enemmän aikaa keskenään. Ajattelen, että perhe tarjoaa tytöille ja pojille mahdollisimman tasapuolisesti tukea sosiaalisen pääoman kehittymiseen, joten missä kohtaa tämä tyttöjen ja poikien kokema ero kaveriporukan tuesta syntyy? Tämä heijastuu myös siihen, että pojat kokivat saavansa seurustelusuhteessa enemmän emotionaalista tukea tyholtä kuin mitä kaveriporukka pystyy hänelle tarjoamaan.

Aineistosta nousi esiin, että kouluympäristö on nuorelle todennäköisesti paras ympäristö kehittää ja kasvattaa sosiaalisen pääoman verkostoja ja opettaa luottamusta, kun vanhempien tarjoama sosiaalinen pääoma on heikkoa. Alatuvan ym. (2007) mukaan luokkakokojen kasvattaminen ja pienien koulujen yhdistäminen heijastuu nuorten sosiaalisen pääoman kehittymiseen ja näillä päätöksillä on tietyn hetken taloudellisia ratkaisuja, mutta pitkällä tähtäimellä nämä päätökset voivat heikentää nuoren psyykkistä vointia. Jäin miettimään, että miten tietoisia perustason palvelut kuten koulut ovat kaverisuhteiden ja verkostojen vaikutuksesta nuorten sosiaalisen pääoman kehittymisen ja sitä kautta hyvinvointiin. Pohdin myös miten paljon tukea nuoret kaveritaitoihinsa tarvitsevat ja kuinka paljon tukea he tällä hetkellä saavat.

Suomen punainen risti (SPR) on kehittänyt Veikkauksen rahoituksella yhteistyössä Mieli Ry:n kanssa vuosina 2020–2022 kaveritaito-ohjelman nuorille ja nuorille aikuisille (Suomen punainen risti 2020). Verkosta löytyvän maksuttoman kaveritaito-ohjelman tarkoituksena on vahvistaa nuorten vuorovaikutustaitoja sosiaalisissa tilanteissa sekä lisätä itsetuntemusta. Myös Mieli ry:llä on kehittä ystävyystaitojasi sivut, Nyytti ry tarjoaa tukea vuorovaikutustaitoihin ja HUS mielenterveystalosta löytyy ohjeita lasten ja nuorten vuorovaikutustilanteisiin. Mielestäni on tärkeää, että meillä aikuisilla ja ammattilaisilla on työväliteitä, mitä voimme hyödyntää yhdessä nuorten kanssa sosiaalisten taitojen ja verkostojen luomisessa.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista tutkia sukupuolten välistä eroa sosiaalisen pääoman kehittymisessä. Nykypäivänä myös virtuaaliset yhteisöt ovat nuorten keskuudessa suosittuja kohtaamispaikkoja ja jäin miettimään, että kehittykö sosiaalinen pääoma virtuaalisissa kontakteissa samalla tavalla kuin normaalissa

ympäristössä ja vuorovaikutuksessa. Mietin myös, miten me tavoitamme huono-osaiset nuoret ja heidän tarpeensa ja voimme tukea nuorten puutteellista sosiaalista pääomaa esimerkiksi maksuttomalla harrastus- ja vapaa-ajantoiminnalla. Pohdin myös, miten me voimme katkaista ylisukupolviset huono-osaisuuden haasteet, mitkä heijastuvat nuorten sosiaalisen pääoman kehittymiseen. Koen, että nykypäivänä vaikeista asioista puhutaan enemmän ääneen, joten toivon, että tuleva sukupolvi ei häpeä tuoda elämän epäkohtia ja ylisukupolvisia taakkoja esiin ja pyytää niihin apua.

Tutkielman kautta oivalsin, kuinka moninainen ilmiö sosiaalinen pääoma on ja miten monet eri tekijät vaikuttavat sen kehittymiseen. Koen, että nuorten herkässä kehitysvaiheessa he joutuvat keskeneräisillä sosiaalisilla taidoilla ja resursseilla pärjäämään alati muuttuvassa yhteiskunnassamme. Siksi meillä aikuisilla on vastuu turvata ja tukea nuoria sosiaalisten suhteiden luomisessa ja sitä kautta sosiaalisen pääoman kehittämisessä.

LÄHTEET

- Alatupa, S. (toim.), Karppinen, K., Keltikangas-Järvinen, L. & Savioja, H. (2007). *Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta?* Helsinki: Edita Prima Oy.
- Ellonen, N. (2008). *Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen.* Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Ellonen, N. & Korkiamäki, R. (2005). *Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten näkökulmasta.* Teoksessa Jokivuori, P. (toim.), *Sosiaalisen pääoman kentät.* (s. 414-431). Jyväskylä: Miner Kustannus Oy.
- Forssén, K. (2012). *Katsaus taloudellisen niukkuuden ja suomalaisten lapsiperheiden hyvinvoinnin trendeihin vuosina 1995-2010.* Teoksessa Forssén, K., Roivainen, I., Ylinen, S. & Heinonen, J. (toim.) *Kohtaako sosiaalityö köyhyyden. Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011.*
- Forssén, K., Laine, K. & Tähtinen, J. (2002). *Hyvinvoinnin tekijät ja uhat lapsuudessa.* Teoksessa Juhlia, K, Forsberg, H & Roivainen, I. (toim.) *Marginaalit ja sosiaalityö.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Günther, K., Hasanen, K. & Juhila, K. (2021) *Johdanto: Analyysi ja tulkinta.* Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja.* Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [online] [Johdanto: Analyysi ja tulkinta - Tietoarkisto \(tuni.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.
- Haapaniemi, R. & Raina, L. (2022). *Luottamus ja kansalaisuuden kasvaminen. Sosiaalisen pääoman pedagogiikasta.* Saksa: Cultura Oy.
- Harisalo, R. & Miettinen, E. (2010). *Luottamus. Pääomien pääoma.* Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Helve, H., Honkasalo, V., Kuusisto, A., Louhivuori, L. & Kokkonen, J. (2005). *Nuoret ja sosiaalinen pääoma.* Teoksessa Jokivuori, P. *Sosiaalisen pääoman kentät.* Jyväskylä: Miner Kustannus Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita.* 18. painos. Helsinki: Tammi.
- Hübl, T. (2022). *Kollektiivinen trauma. Ylisukupolvisten ja kulttuuristen haavojemme parantaminen.* Helsinki: Viisas elämä Oy.
- Johansson K. 2007. *Kirjallisuuskatsaukset - huomio systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen.* Teoksessa Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. (toim.) 2007: *Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen.* Turun yliopisto. *Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja.* A:51/2007. Turku. 3 - 9.
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2021). *Tutkimusetiikka ihmistieteissä.* Teoksessa Vuori, J. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja.* Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [online] [Tutkimusetiikka ihmistieteissä - Tietoarkisto \(tuni.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.

- Kallio, T. (2006). Laadullinen review-tutkimus metodina ja yhteiskuntatieteellisenä lähestymistapana. *Hallinnon tutkimus* 25: 2, 18–28. [online]. [99500-Artikkelin teksti-173340-1-10-20201109 \(2\).pdf](#) Viitattu 22.2.2023.
- Korkiamäki, R. & Ellonen, N. (2010). Ikätoverisuhteet sosiaalisina resursseina yläkouluiässä. *Nuorisotutkimus* 3/2010. 18-35. [online] [ikatover.pdf \(helsinki.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.
- Kortteinen, M. & Elovainio, M. (2012). Millä tavoin huono-osaisuus periytyy. Teoksessa Monipolvinen hyvinvointi. *Nuorisobarometri 2012*. Myllymäki, S. (toim.). Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Kuula, A. (2011) *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Jyväskylä: Bookwell oy.
- Lahikainen, A. & Paavonen, E. (2011). Perhe ja lapsen hyvinvointi. Teoksessa Oksanen, A. & Salonen, M. (toim.) (2011) *Toiminnallisia loukkuja: hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes print.
- Lehtinen, T. & Lehtinen, I. (2007). Mikä mättää. *Murrosiän muutokset kotona ja koulussa*. Helsinki: Edita Prima Oy.
- MIELI ry. (2022). Kolmoiskriisistä kohti nuorten hyvinvointiohjelmaa. [online] [Hyvinvointiohjelma ratkoo nuorten mielenterveyskriisiä - MIELI ry](#) Viitattu 22.2.2023.
- Metsämuuronen, J. (2009). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Mäkelä, P. & Ruokonen, F. (2005) Luottamus sosiaalisen pääoman teorioiden ydinkäsitteenä. Teoksessa Jokivuori, P. (toim.) *Sosiaalisen pääoman kentät*. Jyväskylä: Minerva Kustannus, 21–44.
- Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Pulkkinen, P. & Ruoppila, I. (2006). *Ihmisen psykologinen kehitys*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö 2019. *Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040*. Lapsistrategian työryhmät (toim.). Valtioneuvoston julkaisuja 2019: 4. [Lapsen aika. Kohti kansallista lapsistrategiaa 2040 \(valtioneuvosto.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.
- Pulkkinen, L. (2002). *Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä: PS -kustannus.
- Rajala, K., Itkonen, H., Kankaanpää, A., Kämppi, K. & Laine, K. (2021). Nuorten koulussa kokeman sosiaalisen tuen yhteys subjektiiviseen sosiaaliseen asemaan ja liikkumiseen. *Nuorisotutkimus* 39 (2021):1. 54-68. [online] [Rajala Nuorisotutkimus 2021-1.pdf \(jyu.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.
- Ruuskanen, P. (2002). Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Ruuskanen, P. (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille*. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Ruuskanen, P. (2001). *Sosiaalinen pääoma. Käsitteet, suuntaukset ja mekanismit*. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Saari, J. (2015). *Huono-osaiset. Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla*. Helsinki: Gaudeamus Oy.

- Saari, J., Eskelin, N. & Brjörklund, L. (2020). Raskas perintö. Ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Salminen, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Vaasa.
- Stolt, M. & Routasalo, P. 2007. Tutkimusartikkelien valinta ja käsittely. Teoksessa Johansson, K., Axelin, A., Stolt, M. & Ääri, R-L. (toim.) 2007: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja. A:51/2007. Turku. 3 - 9.
- Suomen punainen risti (2020). Kaveritaito-ohjelma. [online] [Kaveritaitoja-ohjelma | RedNet \(punainenristi.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2022). Kouluterveyskysely. [online] [Kouluterveyskysely - THL](#). Viitattu 22.2.2023.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2021). Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi. [online] [Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi - THL](#) Viitattu 22.2.2023.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos & Me -säätiö (2018). Missä elämänvaiheessa syrjäytyminen syntyy? [online] Me -säätiön ja THL:n rakentama malli syrjäytymisen dynamiikasta auttaa kohdentamaan palvelut oikeisiin kohtiin. Syrjäytymisen dynamiikka – Me-säätiö (mesaatio.fi) Viitattu 22.2.2023.
- Terveyden ja hyvinvointilaitos (2015). Kansalliset syntymäkohortit 1987 ja 1997. [online] [Kansalliset syntymäkohortit 1987 ja 1997 - THL](#) Viitattu 22.2.2023.
- Thernborn, G. (2014). Eriarvoisuus tappaa. Tampere: Vastapaino.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu laitos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Tuominen, J., Rantala, E., Reinikainen, H., Luoma-aho, V. & ja Wilska, T-A. (2022). The brighter side of materialism: Managing impressions on social media for higher social capital. Poetics. 92. Article 101651. 1-14. [online] [The brighter side of materialism: Managing impressions on social media for higher social capital \(jyu.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.
- Tuominen, M. & Haanpää, L. (2021). [online] [Young people's well-being and the association with social capital, i.e. social networks, trust and reciprocity. SOCI-D-20-01306.pdf \(utupub.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.
- Van Aerschot, L. & Salminen, J. (2018). Hyvä, paha lähiö – nuoret ja asuinalueella syntyvä sosiaalinen pääoma. Sosiologia, 55(3), 248-262. [online] [Hyvä, paha lähiö : nuoret ja asuinalueella syntyvä sosiaalinen pääoma - pdf \(journal.fi\)](#) Viitattu 22.2.2023.
- Vauhkonen, T., Kallio, J. & Erola, J. (2017). Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. Yhteiskuntapolitiikka 82. 2017:5.

LIITTEET

LIITE 1: LOPULLISTEN VIITTEIDEN KOKOAVA TAULUKKO

Tutkimuksen tiedot	Aineisto	Keskeiset tulokset
<p>The brighter side of materialism: Managing impressions on social media for higher social capital.</p> <p>Jesse Tuominen, Eero Rantala, Hanna Reinikainen, Vilma Luoma-aho ja Terhi-Anna Wilska 2022.</p> <p>Poetics 92 (2022): 101651, 2-14.</p>	Artikkeli	<p>Sosiaalinen media tarjoaa nuorelle mahdollisuuden jakaa itsestään liioittelevia kuvia varakkuudesta ja sosiaalisesta statuksesta. Tämän on kuitenkin osoitettu lisäävään nuoren sosiaalista pääomaa, koska nuori saa mahdollisesti uusia kaveriteita ja seuraajia, sekä voi vahvistaa vanhoja kaverisuhteita.</p>
<p>Nuorten koulussa kokemien sosiaalisen tuen yhteys subjektiiviseen sosiaaliseen asemaan ja liikkumiseen.</p> <p>Katja Rajala, Hannu Itkonen, Anna Kankaanpää, Katariina Kämppi & Kaarlo Laine 2021.</p> <p>Nuorisotutkimus, 39 (2021): 1, 54-68.</p>	Artikkeli	<p>Kun nuoret kokevat ikätovereiltaan, vanhemmiltaan ja opettajilta saadun vertais-tuen vahvana, merkitsee se nuorelle koulussa korkeampaa sosiaalista asemaa.</p>
<p>Young people's well-being and the association with social capital, i.e. social networks, trust and reciprocity.</p> <p>Minna Tuominen & Leena Haanpää 2021.</p>	Artikkeli	<p>Jokaisella sosiaalisen pääoman ulottuvuudella (sosiaaliset verkostot, luottamus toisiin ihmisiin ja vastavuoroinen avun ja annin saanti) on selvä merkitys nuorten hyvinvointiin. Luottamussuhde omiin perheenjäseniin katsotaan erityisen merkitykselliseksi.</p>

<p>Social Indicators Research volume (2022): 159, 617–645.</p>		
<p>Hyvä, paha lähiö – nuoret ja asuinalueella syntynyt sosiaalinen pääoma.</p> <p>Lina Van Aerschot & Jarkko Salminen 2018.</p> <p>Sosiologia 55 (2018): 3, 248–262.</p>	<p>Artikkeli</p>	<p>Nuoret pyrkivät itse luomaan sosiaalista pääomaa, etteivät he olisi vanhempien ja muiden aikuisten luoman sosiaalisen pääoman varassa.</p>
<p>Ikätoverisuhteet sosiaalisina resursseina yläkouluikässä.</p> <p>Riikka Korkiamäki & Noora Ellonen 2010.</p> <p>Nuorisotutkimus, 28 (2010) :3, 18-35.</p>	<p>Artikkeli</p>	<p>Läheinen kaverisuhte ja seurustelusuhde nähdään merkityksellisinä nuoren elämässä, ne antavat nuorelle emotionaalista tukea, nuoren vanhemmat antavat informatiivista tukea.</p>
<p>Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta.</p> <p>Saija Alatupa, Krister Karppinen, Liisa Keltikangas-Järvinen & Hannele Savioja 2007.</p> <p>Sitran raportteja 75, Helsinki: Edita Prima Oy.</p>	<p>Tutkimusraportti</p>	<p>Nuori tarvitsee kodin ja koulun tukea ja jos koti ei pysty tukea tarjoamaan, on koulu silloin avainasemassa. Oppilaiden suotuisat taustat ehkäisivät syrjäytymistä ja epäsuotuisat taustat altistavat syrjäytymiselle.</p>

<p>Nuoret ja sosiaalinen pääoma. Käsitteiden monimerkityksellisyys.</p> <p>Helena Helve, Veronika Honkasalo, Arniika Kuusisto, Leena Louhivuori & Juhana Kokkonen 2005.</p> <p>Artikkeli teoksessa Pertti Jokivuori (toim.). Sosiaalisen pääoman kentät. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy, 196–211.</p>	<p>Artikkeli</p>	<p>Nuorten ystävyysverkostot ja kodin ulkopuolisten kasvattajien merkitys nuoren elämässä on muuttunut yhä keskeisemmäksi. Myös virtuaaliyhteisöt ja ympäröivä mediamaailma toimii nuorten verstaistukena.</p>
<p>Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten näkökulmasta.</p> <p>Noora Ellonen ja Riikka Korkiamäki 2005.</p> <p>Artikkeli teoksessa Pertti Jokivuori (toim.). Sosiaalisen pääoman kentät. Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy, 414–431.</p>	<p>Artikkeli</p>	<p>Sosiaalinen pääoma näyttäytyy lasten ja nuorten näkökulmasta alati muuttuvana ja moninaisena prosessina, jota olisi tärkeää tutkia tulevaisuudessa tutkimuskohde (lapset ja nuoret) keskiössä. Sosiaalisen pääoman käsite määräytyä tällä hetkellä enemmän valmiista teorioista käsin.</p>
<p>Vanhemmuuden puutteen heijastuminen nuorten sosiaaliseen pääomaan.</p> <p>Tarja Tolonen 2004.</p> <p>Nuorisotutkimus 4/2004, vol. 22., 17–34.</p>	<p>Artikkeli</p>	<p>Nuoren sisarukset, ystävät, sijaisvanhemmat ja viranomaiset on merkittäviä sosiaalisen ja emotionaalisen tuen lähteitä siinä vaiheessa, kun vastuu perheen vaikeasti tilanteesta on siirtynyt vanhemmilta nuoren kannettavaksi. Lähisukulaiset puuttivat nuorten haastattelupuheesta lähes täysin, mikä oli hämmästyttävää.</p>

LIITE 2: HAKUKONEIDEN TUOTTAMAT TULOKSET

Tietokanta	Hakutermit	Hakupvm	Viitteet	Valinta: saatavuusverkossa	Valinta: otsikko ja tutkimuksen taso	Valinta: sisällysluettelo ja tiivistelmä	Lopulliset viitteet
JYKDOK - Arto	Sosiaalinen pääoma	29.9.2022	1001	307	7	1	1
JYKDOK - Arto	Nuorten sosiaalinen pääoma	29.9.2022	108	42	5	3	3
JYKDOK - Arto	Social Capital	29.9.2022	224	244	5	1	1
JYKDOK - Arto	Social Capital of young people	29.9.2022	34	13	1	1	1
Google Scholar	Sosiaalinen pääoma	29.9.2022	26 455		5	2	2
Google Scholar	Social Capital	29.9.2022	4 465 000		2	2	2
Google Scholar	Nuorten sosiaalinen pääoma	29.9.2022	17 644		7	2	2
Google Scholar	Social Capilta of young people	29.9.2022	4 098		2	2	2

Lopulliset viitteet: 14. Huomioitu päällekkäiset viitteet. Lopulliset viitteet 7. Kaksi artikkelia valittu aineistoon kirjasta Sosiaalisen pääoman kentät.